

ОГЛЕДИ И СТУДИЈЕ

УДК 327::911.3(100):327(47+57)

Српска политичка мисао

број 3/2014.

Оригинални
научни рад

год. 21. vol. 45.

стр. 185-200.

Мирослав Б. Младеновић

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Јелена Г. Пономарева

*Московски државни институт (универзитет)
за међународне односе, Министарство
спољних послова Руске Федерације*

„КРИМСКО ПРОЛЕЋЕ” И БУДУЋНОСТ ЕВРОАЗИЈЕ*

*...данас је Евроазија таква геополитичка привредна
целина, каква раније никада није била. Због тога су
сада сазрели такви услови за евроазијско државно јед-
инство, каквих раније није могло да буде.¹⁾*

Сажетак

У раду се даје критика принципа униполарног светског поретка и хегемоније САД. На основу анализе догађаја у последњих 20 година, истакнута је неизбежност кризе западноцентричног модела развоја и извесност формирања мултиполарног света у коме ће Русија бити један од значајнијих субјеката светске политике. Снага оваквог закључка проистиче из историјске праксе развоја

* Овај рад је резултат пројекта, број III 47029 под називом “Рентабилни избор нових технологија и концепција одбране кроз друштвене промене и стратешке оријентације Србије у 21. Веку”. Пројекат финансира Министарство науке и технолошког развоја Републике Србије а Руководилац пројекта је проф. Др. Момчило Милиновић.

1) Георгий Вернадский, *Начертания русской истории*, Лань, Санкт Петербург, 2000, стр. 25.

међународних односа у оквиру које је евидентан крах сваког досадашњег покушаја унификације и хегемонизације међународног поретка. Такође, сама природа човека као бића па, самим тим и његовог света, неизбежно је плуралистичког карактера. У оквиру вековне борбе за успостављањем праведнијег и хуманијег политичког поретка, искристалисао се принцип поделе власти, односно спречавање владавине из једног центра, без обзира на његове унутрашње карактеристике и обележја. Интензивирање регионалне сарадње, између осталог и у простору Евроазије, представља значајан допринос рушењу идеје и праксе хегемонизације света.

Кључне речи: униполаризам, вишеполарни свет, Русија, Запад, украјинска криза, евроазијска интеграција.

1. УКРАЈИНСКА КРИЗА И НОВИ ЗАМАХ ЕВРОАЗИЈСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Речи руског историчара Г. В. Вернадског, изречене у Прагу далеке 1927. године и претворене у епиграф после неколико деценија, у разним епохама односиле су се, како на концентрацију, тако и на деструкцију енергије народа који живе на евроазијском континенту. У актуелном тренутку, оне су постале изузетно актуелне.

Агресивна глобализација и изазови које је она породила, несумњиво су доказали да је очување разноврсности Евроазије могуће само у оквиру регионалних интеграционих пројеката којима се формира реално „геополитичко привредно јединство”. Такво јединство, у последње време, иницира и, у одређеној мери, реализује Руска Федерација са својим блиским савезницима.

Прву етапу реализације идеје евроазијске интеграције представља формирање Евроазијског економског удружења (ЕврАзЕС), двехиљадите године. Стварање Царинске уније, 2010. године, у коју су ушле три, по типу економског развоја, различите земље: Русија, Белорусија и Казахстан, нови је корак на путу формирања евроазијског јединства.

Од 2012. године функционише Јединствен економски простор, у суштини, заједничко тржиште, Русије, Белорусије и Казахстана а до почетка 2015. године, планирано је формирање Евроазијског економског савеза.

Догађаје у Украјини где је, уз активну или прећутну страну подршку промењен легално формиран режим, уз све остало, требало би посматрати и као асиметрични одговор противника буђења Евроазије. Политика „дуплих стандарда” у непризнавању самоо-

предељења Крима и Севастопоља као и различите санкције против Русије, доказују сву неопходност учвршћивања привредних веза и геополитичког јединства континента-гиганта и важност реализације сопствених интеграцијских пројеката.

„Кримско пролеће”, не само да је израз природне реакције на деструкцију Украјине као метода прерасподеле ресурса и сфера утицаја, већ је дало и нови замах евроазијским интеграцијама и претендује да постане симбол промене досадашњег света.

Како метафорички истиче руски историчар А. И. Фурсов, догађаје око Украјине карактерише примопредаја дужности креатора историјске карте; од сада, она неће бити цртана само у Вашингтону и Бриселу, већ и у бројним другим светским центрима, укључујући Москву и Симферопол. „Кримско пролеће”, означило је почетак краја једнополарног света.

2. ПРИРОДА УНИПОЛАРИЗМА, ИЛИ О ГРАНИЦАМА САБИЈАЊА ОПРУГЕ

Збигњев Бжежински је свакако био у праву: „хегемонија је стара, исто колико и свет”.²⁾

Ипак, у свету сатканом од различитих култура, што га чини уникатом цивилизацијске разноврсности, хегемонија је страшна због своје рушилачке снаге која настоји да поравна чаробну разноликост светских творевина и форми постојања. Америчка хегемонија је страшна вишеструко. Она у свом арсеналу има најновију технологију за успостављање доминације и одузимање слободе избора, почев од супер прецизних беспилотних и других борбених система, до контроле и усмеравања човекове когнитивне сфере.

Још су класици политичко-филозофске мисли упозоравали на опасност од злоупотребе власти и њене склоности "кварењу" уколико није адекватно контролисана и балансирана. Парадоксално је то што се, у процесу унификације и аутократизације света, неизбежно учава једна опасност на коју су упозоравали управо "очеви" америчког устава још пре више од двеста година. Поента њиховог захтева свима онима који желе да граде неки вид демократије, била је потреба да се успостави принцип равнотеже, односно међузависности и сарадње власти. Данашње настојање САД да успоставе неприкосновену доминацију у међународним односима, директна је негација тог светог правила против злоупотребе вла-

2) Збигнев Бжежински, *Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы*, Международные отношения, Москва, 2010, стр. 13.

сти на било ком нивоу. "Апсурдно је – како каже професор Вучина Васовић – да земља која је прва предложила и увела тај принцип у своју земљу пре толико година постане највећи противник тога принципа у светским размерама... То постаје по свој прилици земља која више не може свесно и савесно да управља добрима и изворима с којима располаже и постаје играчка у рукама силе којом располаже. Овде сила доминира не само правом већ и памећу великог дела најмоћније групе људи. Није више сила у рукама људи већ су људи у рукама силе."³⁾

Униполарни – американоцентрични свет, према најрелевантнијим стратегијским руским документима, без сумње представља претњу националној безбедности и јединству Руске Федерације. О томе је, 25. октобра 1995. године, по први пут, јавно говорио тадашњи амерички председник Клинтон. Наступајући на седници Здруженог комитета начелника генералштабова, у оквиру проблема које би требало решавати у наредној деценији, он је, између осталог, истакао: „рашчлањавање Русије на мале државе, путем међурегионалних ратова, сличних онима које смо организовали у Југославији; коначни слом војно-индустријског комплекса и Армије Русије; успостављање режима који нам је неопходан у републикама које су се одвојиле од Русије”. Свој тадашњи наступ, Клинтон је завршио речима: „ми смо дозволили Русији да буде држава, али империја може бити само једна земља - САД”.⁴⁾

Од времена тог програмског говора америчког председника, број конфликта, кризних ситуација, политичких и техногених катаклизми, вишеструко се повећао. Свет се отиснуо на пучину „контролисаног хаоса”, што је у великој мери било узроковано монополским правом да се располаже судбинама целих држава и народа.

Без обзира на деструктивне последице такве политике, многи западни теоретичари научно су заснивали неизбежност хегемоније. Модел *униполарне доминације*, заснива се на концепцији равнотеже снага коју је развила школа политичког реализма као и на теорији „хегемонистичке стабилности”⁵⁾. Основна поставка тог модела јесте теза о потпуној превласти Сједињених Држава и њихових савезника над својим потенцијалним противницима у свим

3) Вучина Васовић, "Глобализација, држава и демократија", у зборнику: *Држава и демократија* (уредник Милан Подунавац), Службени гласник и Факултет политичких наука, Београд, 2010, стр. 446.

4) Юрий Дроздов, *Записки начальника нелегальной разведки*, Олма-пресс, Москва, 1999, стр. 394-395.

5) Марина Лебедева, *Мировая политика*. Аспект пресс, Москва, 2003, стр. 318.

компонентама силе – економској, војној, технолошкој; и то, како у квантитативном, тако и у квалитативном смислу.⁶⁾

По логици идеолога и реализатора ових теорија, ситуација заснована на супрематији Запада обезбеђује одржавање мира у глобалним размерама. Овакав тип светског поретка, као „чврста хијерархијска структура” формирана, како каже Т. Фридман, кроз „дарвинистичку борбу за лидерство у процесу глобализације”⁷⁾, може да се одржи довољно дуго – око 40 година.⁸⁾

При томе, одлучујућа улога у формирању и одржавању таквог светског поретка, свакако припада САД. Другим речима, „америчка моћ појављује се...као највећа гаранција глобалне стабилности”.⁹⁾

Влада САД, у том смислу, издваја значајна средства за реализацију циља који је још 2001. године, обзнанио амерички председник као најузвишенију мисију своје земље: "Америчка безбедност и просперитет захтевају од нас да водимо свет."¹⁰⁾

Велики број угледних Западних теоретичара у својим радовима „доказује” да сам свет има потребу за глобалним управљањем и да, у том смислу, „голијат” добија широку, јавну или прећутну, подршку.¹¹⁾

У обезбеђивању те подршке изузетно значајну улогу имају и средства масовне комуникације која су, такође, више него централизована и идеолошки ангажована.

Ни једна држава више није у стању да потпуно ограда своју територију од медијских продуката и утицаја које је пласирао неко са стране. До недавно, државе су располагале ресурсима којима су, мање – више, успевале да управљају културним идентитетом својих грађана. Међутим, данас се „укус”, естетске и етичке „вредности” па и „истина” креирају у посебним центрима и пласирају савременом технологијом у све делове планете.

6) William Wolforth, „The Stability of a Unipolar World”, *International Security*, Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge, Vol. 24, No. 1 Summer 1999, pp. 5-41

7) Thomas Friedman, *The Lexus and the Olive Tree*, Anchor Books, London, 1999, p. 490.

8) Coral Bell, „American Ascendancy and the Pretense of Concert”, *The National Interest*, Center for the National interest, Washington, D.C, N. 57/1999, p. 55.

9) Збигнев Бжезинский, *Выбор, Глобальное господство или глобальное лидерство*, Международные отношения, Москва, 2005, стр. 7.

10) *The New York Times*, 19. august, 2001.

11) Мајкл Манделбаум, *Треба ли свету голијат – Како Америка делује као светска влада у 21. веку*, Филип Вишњић, Београд, 2006.

"Када се рушила совјетска империја, тадашњи председник Русије, Борис Јељцин се са тенковског оклопа обратио грађанима борбеним речима против пучиста. Те његове речи није преносио совјетски радио (он је био у рукама комуниста-догмата) већ вештачки сателит компаније 'СИ-ЕН-ЕН'. У том историјском моменту политичке одлуке, постао је јасан огроман значај глобалне информационе мреже коју су симболизовали вештачки сателити: национално-државна информативна независност, као део политичког суверенитета, била је анулирана. Националне државе више не могу да се оградe једна од друге. У њиховим границама заштићеним оружаним снагама, појавиле су се пукотине".¹²⁾

Анализирајући негативну страну централизованог медијског наступа који је евидентан у савременим условима, Андреј Фурсов, иронично користи скраћеницу СМРАД – средства масовне рекламе, агитације и дезинформације!¹³⁾

Успостављање доминације интереса једног центра светске политике, неизбежно води ка нарушавању права других субјеката. Како је истакао руски председник Путин у свом обраћању грађанима, 18. марта 2014 године: „нас су из часа у час обмањивали, доносили одлуке иза наших леђа и стављали пред свршен чин. Тако је било и са ширењем НАТО на исток, с размештајем војне инфраструктуре у близини наших граница... Тако је било и са успостављањем система противракетне одбране... Тако је било с бесконачним затезањем преговора о визном режиму, с обећањима о лојалној конкуренцији и слободном приступу глобалном тржишту”.¹⁴⁾

Примена санкција после припајања Крима Русији, практично је наставак политике диктата која је формирана после рушења СССР-а. Тада су Русију западни политичари третирали као послугу „која се у случају неопходности, звоном позива у гостинску собу...”.¹⁵⁾

Русија је била и остаје једна од главних препрека на путу успостављања светског господства „синова Капитала” (У. Блум). Добро је, у том смислу, приметио један од совјетских обавештајца, Л. В. Шебаршин, да је: „Западу од Русије потребно само једно – да

12) Ульрих Бек, *Что такое глобализация?*, Интернет, <http://www.nationalism.org/library/science/globalisation/beck/beck-was-ist-globalisierung.htm>, 09.07.2014.

13) Елена Пономарева, *Преступный интернационал в центре Европы*, Книжный мир, Москва, 2014, стр.4.

14) Владимир Путин, *Обращение Президента Российской Федерации 18 марта*, Интернет, <http://www.kremlin.ru/transcripts/20603>, 09.07.2014.

15) Оксана Гаман-Голутвина, "Почему Запад нарушил негласный кодекс поведения", *Независимая газета* от 27 марта 2014.

је више не буде”. Често се показује да је заиста Западу потребно да Русије не буде и то, не само геополитички, већ и психоисторијски. Један од начина да се то учини јесте одвајање Украјине од Русије, односно успостављање мржње између два дела, фактички једног народа. Није случајно што су се у последњих 20 година у западним кабинетима, „стратегијским центрима”, разрађивале различите стратегије дестабилизације Украјине.

Још је у мају 1992. године, између Украјине и САД била потписана међувладина сагласност о хуманитарној и економско-техничкој сарадњи која је Американцима отворила безграничне могућности за организацију деловања најразноврснијих невладиних организација. Бројни извори указују да је у Украјини, у том периоду, деловало око 400 фондова који имају међународни статус, преко 350 међународних организација у области хуманитарне сфере и 180 подружница страних „невладиних” организација.

Први пут за 60 година постојања "јавне дипломатије", САД су измениле циљну структуру програма обучавања усмерених на ширење принципа либералне демократије. Сада, уместо постојеће елите, војске и дисидентске интелигенције, власт САД почела је да обучава *омладину до 25 година и жене*. Поред тога, Стејт департамент је модификовао и тактику пласирања свог утицаја. Уместо подршке политичких режима и армија, Вашингтон је почео да ствара алтернативне партије и непрофитне организације и да реформише систем образовања.¹⁶⁾

Ово је нарочито дошло до изражаја у организацији и подршци извођења "шарених револуција" али и у другим акцијама "демократизације" света. У ту сврху, ангажоване су најснажнији и најутицајнији научни и политички капацитети.

На пример, само на бази правног колеџа Колумбијског универзитета, пред организаторима будућих акција, "презентације" су проводили кључни сарадници из кабинета председника Обаме, који су обезбедили и његов избор. Још једна структура била је веома важна за припрему опозиционара. То је Alliance for Youth Movements који је такође финансиран од стране Стејт департамента САД. У разради сценарија револуција и припреми опозиционог језгра, непосредно учешће имали су: New America Foundation – суоснивач Global Voices-а и партнер Google, Центар јавног информисања и јавне политике Школе државног управљања "Кенеди" из састава Харвардског универзитета, Беркмановски центар „Интернет и друштво” из Харвардске Школе права, Некса центар за Интернет

16) Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, Зоран Килибарда, "Теорија и пракса "шарених револуција"", *Социолошки преглед*, Београд, вол. 46, бр. 4/2012, стр. 513–533.

и друштво, Оксфордски институт Интернета, школе права Колумбијског и Јејлског универзитета.¹⁷⁾

Према подацима Фулбрајтовог фонда, у програмима западних фондова учествовало је око 20.000 активиста украјинских друштвених и политичких организација.¹⁸⁾

Све те делатности, обједињавао је један циљ – стварање мреже антируски усмерених организација које су припремљене и спремне да се активирају у часу „X”.

У процесу стварања ”револуционарне ситуације”, није за сметала ни чињеница да се, у редове нове украјинске елите, снажно инволвирала и неонацистичка компонента. Довољно је сетити се да је организација „Тризуб”, која је као свој циљ прокламовала стварање националне украјинске државе, формирана још 1993. године. Познати историчар Е. Хобсбаум, који је на својој кожи осетио праксу нацизма, писао је поводом праксе формирања једнонационалних држава, да је то „постављање циља који могу да остваре само варвари, или, у крајњем, само варварским средствима”.¹⁹⁾

Реализација такве праксе у Украјини, управо потврђује да се нацистичке идеје заиста остварују варварским средствима.

Руски филозоф А. С. Панарин, анализирајући интересе који стоје иза рушилачке стратегије формирања униполарног света, упозоравао је да је „буђењем чудовишта национализма” (А. Микник): „неолиберализам не само починио издају Просветитељства форсирањем инстинкта у односу на здрав разум, већ га је издао и форсирањем етносепаратизма. Стратешка замисао је јасна: само крупне државе су способне да оспоре амерички униполаризам. Скоро све крупне државе су полиетничке. Према томе, изазивајући племенског демона на бунт против „империје”, могуће је дестабилизovati и, у коначном, разрушити велике државе, остављајући тако јединствену наддржаву окружену светом који чине искључиво мале и слабе државе”.²⁰⁾

Вирус сепаратизма, који је првобитно формулисан у „доктрини Вилсона”, продужава да хара планетом под будним оком Вашингтона, доносећи слом Југославије, раздор Судана, поделу

17) Исто.

18) Валерий Панов, *Мягкая сила” крушит Украину*, Русинформ, Интернет, <http://rusinform.net/myagkaya-sila-krushit-ukrainu/>, 09.07.2014.

19) Эрик Хобсбаум, *Нации и национализм после 1780 года*, Алетейя, Санкт Петербург, 1998, стр. 212.

20) Александр Панарин, *Народ без элиты*, Алгоритм-ЭКМО, Москва, 2006, стр. 166-167.

Сомалије, кржаве дане током и после „арапских револуција” и „демократизације” Ирака, „Евромајдана”, итд .

Ипак, све има своје границе. „... у случају с Украјином наши западни партнери су прешли црту, понашали су се грубо, неодговорно и непрофесионално” - коментарисао је В. В. Путин догађаје у суседству. Запад је одлично знао да Русија у Украјини има, не само геополитичке интересе, већ и да тамо живе милиони Руса. Упркос томе, Украјина је увучена у паучину хаоса из које се за сада не види излаз. На тај начин, Русија се „нашла на граници са које више није могла да одступи. Ако до краја натегнеш опругу, она ће се у једном моменту снажно ослободити”.²¹⁾ Кримски догађаји, управо су отпустили „опругу” униполаризма.

Улога Америке као "светског полицајца" је очигледна и врло реална али се поставља питање: да ли глобализација заиста треба да се сведе на успостављање *Pax Americana*, како искрено верују многи у САД.

Можда је то и могуће, али, да ли је реално подржавати такав поредак? Воља САД често се сусреће са другачијим интересима других држава, региона па и света у целини. Немогуће је непрестано уверавати људе да су интереси САД - истовремено и интереси свих и обезбедити да се на свим меридијанима и у свим акцијама осигура и непосредно учешће Америке. Не треба заборавити да је утицај на друге, ипак двострани процес. Некада је римска држава интегрисала варваре и настојала да једна племена учини заштитницима од других. Резултат је био варваризација целе империје и, у коначном, њен крах. Брзо ширење исламског становништва у Европи, и црначког у Америци, многи виде као процес који ће изменити суштинска обележја матичних нација. Није далеко време када ће, како каже руски филозоф Александар Зиновјев, "Мула дозивати Алаха са Ајфеловог торња".²²⁾ Поред различитости интереса глобалних светских субјеката и евидентне тежње ка униполаризму, треба свакако имати у виду и да се данас опште смањење могућности управљања појављује као главна препрека у развоју и функционисању складног међународног поретка. То ће свакако остати и у наредних десетак година. Међународна заједница – државе и недржавне институције – нису у стању да спрече тенденцију нарастања хаотичности. Већина главних међународних институција и норми су деформисане или делују у неадекватним условима. Непредви-

21) Владимир Путин, *Обращение Президента Российской Федерации 18 марта*, Интернет, <http://www.kremlin.ru/transcripts/20603>, 09.07.2014.

22) Александр Зиновьев, *Запад, Феномен западнизма*, Интернет, http://modernlib.ru/books/zinovev_aleksandr_aleksandrovich/zapad_fenomen_zapadnizma/read, 09.07.2014.

диви међународни развој ствара озбиљан изазов, у оквиру тога и безбедносни, за све па и за најкрупније субјекте међународног поретка – Кину, Америку и Русију.

Сложеност савременог система огледа се и у чињеници да, без обзира на одређене кризне моменте, САД као и раније имају преимућство над свим осталим државама па и групама земаља, по комплексним показатељима моћи. За сада, ни један од алтернативних „полова” (ЕУ, Кина, Русија), чак ни сви заједно, не поседују физичку моћ ни жељу да се појаве у улози гаранта за регулисање светског система, пре свега у војној сфери. Управо би због тога требало истрајавати на формирању више центара моћи чија би се позиција и улога, поред међусобног система „кочница и равнотеже, регулисала и адекватним системом међународног права. „Светска власт”, уколико заиста тежи демократичности, морала би да функционише аналогно државној а то значи да је подељена и адекватно контролисана.

3. СНАЖНА РУСИЈА – СТОЖЕР ИНТЕГРАТИВНИХ ПРОЦЕСА ЕВРОАЗИЈЕ

У свим геополитичким концепцијама, евроазијска копнена маса представља кључну територију глобалне доминације па, самим тим, она је и објекат борбе за превласт у којој није искључена ни употреба војне силе. У савременим условима, та борба је прилично експлицитна и може се сасвим јасно идентификовати на примеру либијске, сиријске и украјинске кризе.

Истовремено, више је него очигледно да ни једна земља није у стању да самостално осигура своју безбедност и реализује своје националне интересе. Објективни услови диктирају неопходност формирања нових глобалних пројеката. У оквиру тога, не може се заобићи евроазијски свет и Евроазијска унија. Русија може да постане језгро тих пројеката, њихова матрица.

Међутим, пре него што заиста постане реални нуклеус евроазијског света, како је добро приметио познати руски публициста М. В. Леонтјев, „Русија на себи мора да обави неке радове. Она треба да се претвори у економски, финансијски, војно-политички и културни магнет, који ће према себи привлачити историјски блиске територије а не да их одбацује, како се то сасвим донедавно дешавало. Суштински, то и јесте задатак за блиску будућност који неће бити ни штетан ни тежак за саму Русију”.²³⁾ Рад на самој себи, из-

23) Михаил Леонтьев, "За Еврассию", *Однако* № 44 (108), Интернет, <http://www.odnako.org/magazine/material/glavnaya-tema-za-evrassiyu/>, 09.07.2014.

гледа да је био тесно повезан са ситуацијом у Украјини. „Кримско пролеће” учинило је да се многе ствари преиначе и да се пуно тога измени.

Резултате референдума на Криму и Севастопољу, као и подршку воље велике већине кримских грађана од стране Русије, требало би посматрати као почетак ревитализације Русије и њено враћање у улогу пуноправног субјекта светске политике, субјекта који је „дефинисао своје стратегијске интересе и који је спреман да их одлучно штити”.²⁴⁾

У савременим условима, управо Русија, као један од геополитичких центара Евроазије, који поседује најмоћније економске, војне и политичке потенцијале на постсовјетском простору, и који има свест о потреби и неопходности превазилажења униполаризма – може и требало би да постане један од главних субјеката нове ”геополитичке архитектуре”.

Политика дела западних држава којом се подржавају ултранационалисти Украјине, занемарујући стотине људских жртава и чињеницу да је део земље потпуно уништен, постала је убедљив доказ истине да народи Евроазије могу да сачувају себе и обезбеде сопствену будућност, само у оквиру снажног интеграционог процеса који, са своје стране, може да да нови замах развоју целог континента. Ти народи имају сопствене интересе и специфичну политичку културу, традицију и историју. Стога је логично да своју садашњост и будућност креирају према својим мерилима. Копирање туђих искустава, без сагледавања сопствених могућности и интереса, сигурно не може довести до истинског благостања људи. Како добро примећује руски филозоф Зиновјев: ”Западну цивилизацију су стварали народи посебних карактеристика. То је њихова уникална и непоновљива творевина. То улази у њихову природу, у њихов карактер. Други народи су стварали цивилизацију другачијег типа, која више одговара њиховом карактеру и животним условима”.²⁵⁾

Подела света на центар, полупериферију и периферију и даље остаје као основа односа у међународној заједници. У том смислу, и савремене државе се могу посматрати у односу на ту ”кастинску поделу” (М. Печујлић). Према схватању професора Вучине Васовића, све државе у ери глобализације могу се сврстати у четири групе. Прву чине велике и моћне државе које су предвод-

24) Оксана Гаман-Голутвина, "Почему Запад нарушил негласный кодекс поведения", *Независимая газета* от 27 марта 2014.

25) Александр Зиновьев, цитирано дело.

ници, утемељивачи и кормилари глобализације. Штавише, њихова моћ иде и изнад граница међународног права и моћи међународних организација. У другу спадају неке мање и слабије државе које уживају подршку, помоћ и заштиту најмоћнијих. Трећа група је састављена од земаља према којима су моћни међународни фактори неутрални, док четврта група окупља државе које су услед неких несрећних околности пале у немилост неких великих и моћних држава.²⁶⁾

Процес формирања и учвршћивања националних интереса је дуг и сложен а данас је значајно ометан од стране бројних унутрашњих а нарочито спољашњих фактора. Велики број ”постсоцијалистичких земаља” определио се за улазак у ЕУ, жртвујући на тај начин део сопствене суверености али и користећи извесне предности заједничког деловања. То су учиниле и бројне постсоцијалистичке земље док Украјина, у борби за превагу једне или друге опције, доживљава најтежа искушења своје државотворности.

Чињеница је да сопствени развој Евроазије и интегративни процеси унутар ње не иду лако и једноставно. Национални интереси једних држава, сударају се са интересима других земаља, удружења, региона. Такође требало би имати у виду да се учесници интеграције налазе на различитим нивоима економског и социјалног развоја. Због тога, без обзира на обострану корист од интеграције, испоставља се да је учешће једних, у овој или оној области, веће од улога других.

Није без значаја и сазнање да су и интереси појединих група унутар асоцијација које се стварају често веома различити и неуслађени. Неко од интеграције добија више па је, природно, и заинтересованији за њу док се, истовремено, други слојеви грађана или групе, привремено могу осећати као губитници. Због тога се може очекивати да они буду против интеграционих процеса и да врше притисак на структуре власти у том смислу. Ипак, то не може бити препрека објективном процесу – ревитализацији Русије и окретању нове странице у историји Евроазије.

Иако се геополитичка улога Русије током последњег столећа неколико пута радикално мењала заједно са целокупном „архитектуром” света, то је држава која је увек, на овај или онај начин, била респективни субјект међународних односа.

После Првог светског рата и Велике Октобарске револуције, Совјетска Русија, а затим и Совјетски Савез, практично су били искључени из списка „великих држава” којима је, уз одређена неслагања, ипак припадала Руска Империја. После Другог светског рата,

26) Вучина Васовић, цитирано дело, стр. 446.

СССР је постао друга „супердржава” света. Рушење СССР у оквиру „перестројке” и деградација Руске Федерације током „тржишних реформи” 90-их година прошлог века, поново су поставили државу у положај геополитичког „преживљавања”. Обнављање система државно-монополског капитализма, после доласка на власт Владимира Путина, вратило је земљу у ред „великих држава”. На тај начин, место Русије у светском систему је нестабилно, али никада није значило одлазак на периферију светске политике.²⁷⁾

Сагледавајући ситуацију изазвану тежњом Русије да се застави процес ширења НАТО ка њеним границама и настојањима да се подржи плурализација света као природни процес, можемо се подсетити чувене депеше министра спољних послова Русије, А. М. Горчакова, коју је послао руским амбасадама 1856. године: „Русији замерају то што се она изолује и ћути пред таквим фактима који не кореспондирају нити с правом нити с праведношћу. Кажу да се Русија љути. Русија се не љути. Русија се усредсређује”.²⁸⁾

Те речи, у иностранству су биле протумачене као припрема за нови рат. У суштини, Горчаков је хтео само да истакне потребу и спремност да се поново размотре и одбаце понижавајући услови који су наметнути Русији Париским мировним уговором из 1856. године. Пре свега, мисли се на забрану да поседује војну флоту на Црном мору. Вешто играјући на карту противречности европских држава и не увлачећи Русију ни у какве обавезујуће савезе, А. М. Горчаков је на крају, користећи се узнемиреношћу у Европи коју је изазвао франко-пруски рат, послао у стране престонице ноту којом их обавештава да се Русија не сматра обавезном по питању ограничавајућих услова у вези црноморске флоте. Све велике државе биле су принуђене да се сагласе са измењеним геополитичким положајем Русије.

Данас, као и пре 158 година, Русија мора да се усредреди по многим питањима. Њој је неопходно да развија свој економски систем, да јача одбрамбене снаге, укључујући интелектуалне и информатичке компоненте, да вешто користи противречности и фобије својих опонената и противника. Само у том случају, она може да реализује своје националне интересе, да осмишљава своју стратегију безбедности и да утиче на народе Евроазије да граде другачију будућност, односно, да буде снажан субјект регионалне и светске политике.

27) Мирослав Младеновић, Јелена Пономарева, "Кина-Америка-Русија - глобални троугао 21. века", *Социолошки преглед*, Београд, вол. 45, бр. 4/2011, стр. 459-476

28) Александр Горчаков, *Депеша министра иностраних дел А.М. Горчакова русским посольствам*, Фонд Горчакова, Интернет, <http://gorchakovfund.ru/about/gorchakov/>, 09.07.2014.

ЛИТЕРАТУРА

- Bell Coral, „American Ascendancy and the Pretense of Concert”, *The National Interest*, Center for the National interest, Washington, D.C, N. 57/1999.
- Бжезинский Збигнев, *Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы*, Международные отношения, Москва, 2010;
- Бжезинский Збигнев, *Выбор, Глобальное господство или глобальное лидерство*, Международные отношения, Москва, 2005;
- Бек Ульрих, *Что такое глобализация?*, Интернет, <http://www.nationalism.org/library/science/globalisation/beck/beck-was-ist-globalisierung.htm>, 09.07.2014;
- Васовић Вучина, "Глобализација, држава и демократија", у зборнику: *Држава и демократија* (уредник Милан Подунавац), Службени гласник и Факултет политичких наука, Београд, 2010;
- Вернадский Георгий, *Начертания русской истории*, Лань, Санкт Петербург, 2000;
- Wolforth William, „The Stability of a Unipolar World”, *International Security*, Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge, Vol. 24, No. 1 Summer 1999, pp. 5-41;
- Гаман-Голутвина Оксана, "Почему Запад нарушил негласный кодекс поведения", *Независимая газета* от 27 марта 2014;
- Горчаков Александр, *Депеша министра иностранных дел А.М. Горчакова российским посольствам*, Фонд Горчакова, Интернет, <http://gorchakov-fund.ru/about/gorchakov/>, 09.07.2014;
- Дроздов Юрий, *Записки начальника нелегальной разведки*, Олма-пресс, Москва, 1999;
- Зиновьев Александр, *Запад, Феномен западнизма*, Интернет, http://modernlib.ru/books/zinovev_aleksandr_aleksandrovich/zapad_fenomen_zapadnizma/read, 09.07.2014;
- Лебедева Марина, *Мировая политика*. Аспект пресс, Москва, 2003;
- Леонтьев Михаил, "За Еврассию", *Однако* № 44 (108), Интернет, <http://www.odnako.org/magazine/material/glavnaya-tema-za-evrassiyu/>, 09.07.2014;
- Манделбаум Майкл, *Треба ли свету голијат – Како Америка делује као светска влада у 21. веку*, Филип Вишњић, Београд, 2006;
- Младеновић Мирослав, Пономарева Јелена, "Кина-Америка-Русија - глобални троугао 21. века", *Социолошки преглед*, Београд, вол. 45, бр. 4/2011, стр. 459-476;
- Младеновић Мирослав, Пономарева Јелена, Килибарда Зоран, "Теорија и пракса "шарених револуција"", *Социолошки преглед*, Београд, вол. 46, бр. 4/2012, стр. 513–533;
- Панарин Александр, *Народ без элиты*, Алгоритм-ЭКСМО, Москва, 2006;
- Панов Валерий, *Мякая сила” крушит Украину*, Русинформ, Интернет, <http://rusinform.net/myagkaya-sila-krushit-ukrainu/>, 09.07.2014;
- Пономарева Елена, *Преступный интернационал в центре Европы*, Книжный мир, Москва, 2014;

Путин Владимир, *Обращение Президента Российской Федерации 18 марта*, Интернет, <http://www.kremlin.ru/transcripts/20603>, 09.07.2014;

The New York Times, 19. august, 2001;

Friedman Thomas, *The Lexus and the Olive Tree*, Anchor Books, London, 1999;

Хобсбаум Эрик, *Нации и национализм после 1780 года*, Алетейя, Санкт Петербург, 1998;

Miroslav B. Mladenovic, Jelena G. Ponomareva

"CRIMEAN SPRING" AND THE FUTURE OF EURASIA

Resume

The article criticizes the principles of the unipolar world and the US hegemony. Analysis of the recent 20 years proves that a crisis of Western-centric development model is unavoidable and explains emergence of a multipolar world where Russia should be one of the leading subjects of world politics.

During the reporting period, the world has seriously changed and, unfortunately, not in a positive direction. Demolition of the bipolar system and the establishment of the hegemony of a single block - NATO led by the U.S., corresponded with the greatest uncertainty of the human race since the Second World War.

Aggressive globalization and the challenges that it brought proved that preserving the diversity of Eurasia possible only within the framework of regional integration.

Liders position is not eternal and any attempt to infringe on it, is a danger to peace. Continual conflict over control and distribution of social power, warns of the continued outbreak of war.

Classics of political philosophy, warned of the danger of abuse of power and its tendency of „perishable“ if it is not adequately controlled and balanced. This is true for both the state, and the international level.

The countries, which make up the world's power elite, are willing to tolerate any action which does not threaten the destruction of the established pyramid of power and status of undisputed master. However, to desire to impose own criteria of freedom, equality and justice, are often counterproductive and, in extreme, lead to the conflict because, for achieving humane goals must be applied adequate resources.

In these circumstances, the attention of experts will be particular directed at Russia's role in the modern world and its relations, as with the US, and with China and other countries and international organizations such as Shanghai Cooperation Organization, BRICS and others.